

החידה: חכם מרוקאי או גאון ליטאי?

בין תלמידיו: אלי ויזל, הפילוסוף עמנואל לוינס ופרופ' שלום רוזנברג • חידת שמו הפרטי: הלל פרלמן, מרדכי רוזנבאום או מרדכי בן שושן? • האם היה חכם מרוקאי או גאון ליטאי? היכן צמח, לאן נדד ומתי עלה לישראל? • וגם: נס הצלתו מציפורני הנאצים

19.08.2018 | 12:48 | ח' אלול התשע"ח | איילה אבן האזל

צילום המצבה

מר שושני היה כינוי בדוי לגאון נסתר שנדד ברחבי העולם ושלט במכמני התלמוד ואף בחכמת הקבלה, ובין השאר היה לו ידע רב בשאר החכמות כגון פילוסופיה, מתמטיקה, פיזיקה, ספרות, שפות (הוא שלט ביותר משלושים שפות עתיקות ומודרניות), תיאולוגיה, והיה מדהים את כל שומעיו בגאונות עצומה שלא נודעה בדור שלנו.

במשך שנים בנה חומת סודיות ומסתורין עבה ורבים נלהבו לחקור אותה. שומעי לקחו מתארים את לימוד הגמרא שלו כמיוחד במקורותיו, בחיפוש העומק מתחת לכמה רבדים, ולפעמים דווקא כאשר נדמה כי הכול פשוט, היה מוכיח להפך – כמה הנושא מורכב. אחת מהנהגותיו הייתה להרצות שעה שלמה ולשכנע ברעיון כלשהוא ולאחר מכן כאשר כולם השתכנעו, להפריכו במחי יד. הוא לא חדל לעולם לחזור על תלמודו ולבחון את מסקנותיו הקודמות, לעיתים סתר אותן ובנה חדשות.

במסגרת נדודיו במלחמת העולם השנייה עבר בכמה מדינות אירופה, ארץ ישראל, ארצות הברית ואורגוואי, ובכל מדינה למד ולימד תלמידים רבים מחכמתו הרחבה. חכם שושני היה בעל קשרים עם רבי יחיאל יעקב וינברג בעל "השרידי אש", וכן עם האדמו"ר מחב"ד אתו למד בחברותא בתקופת שהותו בצרפת (עוד בטרם הפך הרב מנחם מנדל שניאורסון לאדמו"ר) ועם הרב קוק ומאידך עם האדמו"ר מסאטמר.

עם תלמידיו נמנים: פרופסור אנדרה נהר – פילוסוף יהודי צרפתי, הרב יהודה ליאון אשכנזי (מניטו), אלי ויזל – חתן פרס נובל לשלום, עמנואל לוינס – פילוסוף יהודי צרפתי נודע, ופרופסור שלום רוזנברג. האבסורד הגדול שתלמידיו שטוענים כי הם חייבים לו את תורתם, הפכו למפורסמים, ואילו הוא נותר באלמוניות.

בביתו יסד חכם שושני באופן קבוע שיעור על נפש החיים ספרו של רבי חיים מוולוז'ין לשומעי לקחו. עם זאת, היה מסתיר מאד את

הנהגותיו עד שישנם כאלה שפקפקו בהיותו יהודי שומר מצוות... יש לציין כי היו גם רבנים שהסתייגו מאישיותו וחששו מפניו כמו רבי מרדכי פוגרמנסקי מצרפת.

את קורות חייו חקרו רבים, היות והם נותרו מעורפלים בשל החשאיות עליה הקפיד. אלי ויזל רושם במאמרו כי "חכם שושני יכול היה לומר שהוא בא מארץ המשתרעת בין מארקש ווילנה, בין קישנוב וצפת, כלכותא ורומא, זה היה תלוי במצב רוחו".

חידת שמו האמיתי

ישנה הסכמה כללית כי מר שושני או פרופסור שושני וגם חכם שושני הינו יליד ליטא, שם נולד בכ"ח בטבת תשכ"ח (9 בינואר 1895).

שמו האמיתי של חכם שושני היה שנים רבות תעלומה. מספרים כי מעולם לא עלה לתורה בבית הכנסת על מנת שלא ייודע שמו לציבור. אלי ויזל שהיה תלמידו בצרפת, טען כי שמו האמיתי היה מרדכי רוזנבאום, אך יתכן ששם זה נולד כתוצאה מתעודת זהות בה השתמש מר שושני משנת 1952. הייתה זאת תעודת זהות של יהודי מרוקאי בשם מרדכי בן שושן (שושן בתרגום רוז).

עם זאת, טוענים רבים, כי אלי ויזל כיבד את רצונו של רבו והמשיך לשמור על חשאיות בנוגע לשמו האמיתי, ואכן במאמרו של אלי ויזל בעיתון מצוין, כי חודשיים לאחר פטירתו של חכם שושני יצר אתו קשר רב. אלי ויזל לא מציין את פרטי הרב, אך משערים כי מדובר ברב מאיר מינץ ממונסי שהיה ראש ישיבת "בית תורה", נפטר בשנת תשמ"ח ונקבר בבית העלמין בבני ברק. הרב מסר לו כי הוא אחיין של חכם שושני. אותו רב אף גילה לו מה שמו האמיתי של חכם שושני, אך השביע אותו לא לגלות זאת, על מנת לכבד את רצונו של חכם שושני. אלי ויזל מספר כי היה ניתן לראות דמיון חיצוני למרות הבדל השנים, בין הדוד לאחיין.

בנוסף לכך, גם הרב שלמה אבינר מעיד כי הכיר יהודי חרדי בשם משה שויבר אשר חכם שושני היה מתגורר בביתו תקופה. הרב אבינר ניסה לברר עמו, מה היה שמו האמיתי של מר שושני? האם הלל פרלמן? ומשה שויבר השיב, כי למר שושני הייתה אחות שהתגוררה בנו יורק וכלתה אישרה מפורשות, כי שמו של מר שושני היה הלל פרלמן.

ובכך מתברר למעלה מכל ספק כי אכן הלל פרלמן ומר שושני או חכם שושני זה אותו אדם. בהמשך קראו כמה מתלמידיו לבנם הלל, על שמו של חכם שושני.

מחקר של ד"ר יעל לוין חושף פרטים נוספים, כגון שמות הוריו של חכם שושני, אביו מנס – מנחם ואמו פייגה. אחותו – שרה הייתה אמו של הרב מאיר מינץ ממונסי ושם סבו היה הלל.

פירוים מתולדות חייו

עוד בימי ילדותו היה ניכר שושני בכישרונו הבלתי רגיל ובזיכרונו הפנומנאלי. את התנ"ך והתלמוד ידע בעל פה. תלמידיו מספרים כי הוריו היו עורכים עמו מופעים ומציגים לראווה את כשרונו וחוקרים רבים משערים כי בשל הטראומה שנגרמה לו, טרח כל חייו להסתיר עצמו מעין כל. אך מאידך גיסא שמא הייתה סיבה רוחנית אחרת לכך? האם בחר להיות אחד מל"ו צדיקים נסתרים ביועין?

מלחמת העולם הראשונה תפסה את חכם שושני, הלא הוא הלל פרלמן, בישיבה במאה שערים. ראש הישיבה היה רבי מנחם שלמה ראב זצ"ל. בישיבה התבלט הן בכישרונותיו והן בהתמדתו העצומה. בנו של רבי מנחם שלמה מספר, כי הבחור הלל פרלמן התחבב על אביו ובחג פורים הוא וכמה בחורים הגיעו עם משלוח מנות ובתוכו בקבוק יין עטוף עם עטיפה של פירמה ידועה, סגור בחותם שעווה. רבי מנחם שלמה חשד כי הבחורים זוממים משהו, הזמין את הבחורים לטעום ומזג להם מן היין לבדוק מה יברכו עליו... הבחינו הבחורים כי לא הצליחו 'לסדר' את הרב. פרצו בצחוק, בירכו 'שהכל' ושתו... היה זה 'בורשט' (מיץ סלק)...

לאחר מכן הקים הראי"ה קוק את ישיבתו בעיר יפו, ובעקבות המלצה של הרב מנחם שלמה ראב, עבר הבחור הלל פרלמן לישיבה החדשה. באותם ימים לא היה זה צעד חריג לעבור מישיבה במאה שערים לישיבה של הראי"ה קוק – מרכז היישוב החדש. הבחור הלל פרלמן נקשר בקשר הדוק לראי"ה קוק, והתגורר בביתו של הראי"ה בתקופת שהותו בחו"ל – כאילו היה בנו ממש.

בתקופת מלחמת העולם הראשונה עזב את ארץ ישראל ועבר לארצות הברית, הרב קוק דאג לשלוח מכתב לרבי מאיר ברלין על מנת שיעזור לתלמידו מבחינה כלכלית. בהמשך כנראה הצליח והרוויח כסף רב בבורסה, אך הפסיד הכול במשבר שנות השלושים שפקד את ארצות הברית.

בשנות השלושים עזב לארצות צפון אפריקה, כגון אלג'יר, ומלחמת העולם השנייה תפסה את חכם שושני דווקא בצרפת. בתקופת המלחמה אירע לו נס כאשר הגסטפו תפס אותו, והיות ולא היו בידו מסמכים ועקב היותו נימול, הואשם כי הוא יהודי.

חכם שושני ניסה להסביר לחוקרים כי הוא מוסלמי והרי גם המוסלמים נימולים. הנאצים לא היססו והזמינו את המופתי הראשי של צרפת על מנת לבדוק את הדברים. המופתי הסתגר עם מר שושני בחדר במשך חמש שעות ולאחר מכן יצא החוצה ואמר כי מדובר באיש מוסלמי קדוש.

בסופו של דבר נסע חכם שושני לארצות הברית, שם פרסם ספרים וכתב מאמרים. חכם שושני ניסה להכריח את הברית הנימולית, ברית נוצר

חכם מרוקאי או גאון ליטאי?

כאשר הרים את עיניו בהפתעה ראה מולו את חכם שושני שהביט אליו בבוז גלוי ושאל אותו בציניות, אתה מלמד איוב? ופתח בשורה ארוכה של שאלות שהותירה את ויזל עם פה פעור. על פי הרמה שהציב חכם שושני, ויזל אינו מבין אפילו את הפסוק הראשון באיוב כפי שצריך. אולי בשל כך, כשהרכבת הגיעה לתחנה, ירד אף חכם שושני והודיע לו חד משמעית כי הוא מצטרף אליו להרצאה.

חכם שושני אפשר לו לשאת את הרצאתו ולאחר מכן פתח את פיו והחל לדרוש על "סודה של שבת מלכה". שאלות מהותיות שלא חשבתם עליהם מעולם: "מדוע היא מכונה מלכה?" "על מה היא שולטת?" "מה סוד כוחה?" הצעירים היו מוקסמים. לאחר מכן נשא אף הוא הרצאה על ספר איוב – ויזל מתאר את ההשראה האדירה שקיבל בזכות אותה הרצאה כמשהו מעשיר, פרובוקטיבי ומסנוור. לסיום לא שכח חכם שושני להקניט את ויזל (חתן פרס נובל לשלום): "כעת תוכל לדבר על ספר איוב בצורה אינטליגנטית יותר..."! מאותה שבת היה ויזל כרוך אחרי חכם שושני וקיבל אותו כמורו ורבו.

לימים תיאר את דמותו של חכם שושני יהודי יליד אורגוואי, כי "תמיד ראו אותו יושב והוגה בתורה בעזרת נשים של בית הכנסת, בשבת היה מתפלל בבית הכנסת של חסידי סאטמר. בנוסף היה לובש לעיתים שתי זוגות תפילין יחדיו, כששאלו אותו מדוע הוא מגולח היה עונה שנוהג לפי דברי הקבלה לגבי הדר בחו"ל, היה מקפיד לאכול רק אוכל טבעוני ומבשל את האוכל בעצמו בלבד. אותו יהודי אף ציין כי חכם שושני הוא זה שלימד אותו את דרשת הבר מצווה בעבור מאה דולר ששילם לו אביו".

המסתורין סביב פטירתו

מר שושני נפטר באורוגוואי בגיל 72 בדיוק, ללא משפחה, בתאריך כ"ו טבת תשכ"ח. (1968) סיבת מותו הייתה התקף לב. תלמידו פרופ' שלום רוזנברג היה לידידו בשעת מותו. הפלא הגדול הוא שבשעת מותו נמצא בכיס חולצתו מספר טלפון של אדם בשווייץ שהכיר אותו היטב, אך כאשר התקשרו למספר, התברר כי אותו אדם נפטר 24 שעות קודם לכן...

אלי ויזל שהיה גם סופר, רשם את נוסח המצבה:

הרב והחכם שושני ז"ל

לידתו וחיייו סתומים בחידה

נפטר ביום שבת קודש כ"ו טבת תשכ"ח.

עוד באתר

4 מצבות זכרון חדשות על קברי אחים

בפעם ה-38: הילולת רבי מרדכי שרעבי

היערכות ברימנוב: הילולת רבי צבי הירש

כל הזכויות שמורות לקו עיתונות בע"מ

אודות | פרסם אצלינו | יצירת קשר | דרושים

מופעל ע"י סטודיו לייט בייט בניית אתרים